

РЕКОМЕНДАЦІЇ

слухань у Комітеті Верховної Ради України
з питань економічного розвитку на тему:
«План відновлення України від наслідків війни»,
проведених 24 березня 2023 року

Кожна війна закінчується і настає період активної відбудови та відновлення того, що було втрачено під час воєнних дій. І від того як ми будемо готові до відбудови нашої країни, коли розпочнемо її, залежить успіх справи.

Питання створення цілісної системи економічного відновлення у воєнний та післявоєнний періоди, основу якої становитиме структурна перебудова економіки на сучасних засадах, набуває особливої ваги з огляду на перетікання протидії України військовій агресії РФ у форму затяжної війни на виснаження ресурсів, що вимагає оперативного розроблення та ухвалення Національною радою з відновлення від наслідків війни скоординованих державних заходів, які б сприяли збільшенню стійкості економіки у воєнний період та забезпеченню наближення перемоги на ворогом через підтримку економічної активності суб'єктів господарської діяльності.

Внаслідок масштабної неспровокованої агресії Росії проти України вітчизняна економіка зазнала масштабних руйнувань та втрат – прямі збитки від руйнування інфраструктури досягли \$143,8 млрд (станом на лютий 2023), потреби у відновленні України складають \$411 млрд (оцінки Світового банку). Станом на 01.11.2022 р. тільки загальна потреба в будматеріалах для відновлення відбулось значне падіння економіки України (29,2% ВВП у 2022 р.) та зросли витрати бюджету через необхідність фінансування сектору безпеки та оборони (понад 50% бюджету).

Руйнування виробничих потужностей, значні пошкодження індустріальної інфраструктури, погіршення зовнішньоекономічної кон'юнктури, зростаюча частка переміщення бізнесів на територію інших країн, де в рамках цього вживаються заохочувальні заходи на державному рівні, у негативний спосіб позначаються на зміні структури економіки України, а також регіональних ринках праці, збільшуючи загрозу фрагментації економічного простору України та перетворення його окремих частин на додатки до господарських комплексів інших країн. За даними ООН, станом на березень 2022 року в Європі зафіксовано 7,2 млн біженців з України. За оптимістичними прогнозами, 70-75% або 4-6 млн осіб можуть повернутися із-за кордону. Дефіцит робочої сили для відновлення та забезпечення подальшого зростання економіки складатиме до 3-4,5 млн осіб.

Зниження як промислового, так і споживчого попиту в умовах збереження протягом тривалого періоду облікової ставки НБУ на рівні 25%, ускладненого доступу до кредитних ресурсів, розірвання ланцюгів виробництва, постачання та збуту, руйнації російським агресором енергетичної інфраструктури, втрати зовнішніх ринків, дефіциту кваліфікованої робочої сили. обмежують процес завантаження виробничих потужностей на діючих виробництвах та відновлення економічної діяльності підприємств на постраждалих та деокупованих територіях.

За оцінками Інституту економіки та прогнозування НАН України, прогноз середньорічного падіння промислового виробництва у 2022–2023 рр. становить майже -34%. З припиненням воєнних дій 2024 р. промисловість України почне відновлюватися, насамперед за рахунок добувної, харчової, хімічної промисловості, виробництва будівельних матеріалів та машинобудування. Середньорічне падіння у будівництві у 2022–2023 рр. очікується на

рівні 47%. Проте у повоєнний період саме цей вид діяльності стане основним драйвером розвитку економіки України. Аграрний сектор, де скорочення виробництва у 2022–2023 рр. очікується на 24,5%, також демонструватиме суттєве зростання з 2024 р.

У період, коли країна потерпає від втрати значного обсягу економічного потенціалу, а вагома частина економічної діяльності припинена, *структурна трансформація економіки має бути спрямована:*

1) *у короткостроковій перспективі (1–2 роки)* – на сприяння суб'єктам господарювання у подоланні критичної ситуації, що склалася через воєнні дії РФ на території України;

2) *у середньостроковій перспективі (3–7 років)* – на забезпечення такої діяльності економіки, де поряд з видами діяльності, що мають відновлювальний характер, відбуватиметься формування і розвиток видів діяльності на новій технологічній основі шляхом виокремлення проривних напрямів, передусім у промисловому та аграрному напрямках. Такий підхід дозволить економіці України розвиватися на паритетній основі співіснування учасників глобалізованого світу, дерегуляції і покращення бізнес-середовища, запровадження більш гнучких форм і правил працевлаштування, заохочення інновацій у ключових галузях, розширення доступу до освіти, розвитку нації;

3) *у довгостроковій перспективі (від 7–10 років)* – на формування такої конфігурації економічної системи країни, що буде здатна забезпечити її довгостроковий, стійкий та інклюзивний розвиток.

При цьому короткостроковий етап проведення державних заходів повоєнного відновлення економіки України включає стабілізаційну та відновлювальну діяльність, а у середньостроковій та довгостроковій перспективі необхідно здійснити реконструкцію економіки України, відновлення та розвиток її промисловості на засадах сталого розвитку. Останнє може бути здійснене через прийняття рішення РНБО і введення в дію Указом Президента України Стратегії розвитку промисловості України.

Учасники слухань підтвердили, що стратегічними напрямками відновлення України є інтеграція в ЄС і доступ до ринків ЄС і G7 за умов забезпечення національної безпеки.

Під час слухань учасники наголосили на потребі активізації роботи Національної ради з питань відновлення України від наслідків війни і затвердження першочергових заходів в рамках реалізації Плану відновлення економіки: реконструкція інфраструктури для забезпечення розвитку логістики на території країни та в Європу; модернізований житловий фонд та міське планування, визначення пріоритетних секторів у контексті економічних можливостей, конкурентних переваг України, «проектів-каталізаторів» для залучення приватних інвестицій, масштабна програма перекваліфікації для забезпечення оптимального рівня локалізації виробництва, підвищення рівня якості життя та сприяння поверненню із-за кордону та реінтеграції вимушених мігрантів. Учасники запропонували також створити в Комітеті робочу групу з питань розблокування роботи портів і доручити цій групі скласти план дій щодо розблокування морських комерційних перевезень у чорноморські порти України для всіх видів вантажів, координувати його виконання та підготувати необхідні проекти документів; передбачити розділ з відновлення вільного судноплавства в чорноморські порти України при доопрацюванні Плану відновлення економіки.

За підсумками проведених слухань, узагальнення пропозицій, які надійшли від учасників заходу, відзначена необхідність реалізації таких заходів щодо подальшого відпрацювання та імплементації Плану відновлення України від наслідків війни:

Верховній Раді України

Ініціювати проведення слухань у Комітетах Верховної Ради з розгляду проектів відповідних розділів Плану відновлення від наслідків війни за напрямками діяльності робочих груп, визначених в Указі Президента України №266/2022, приділивши увагу етапності заходів для реалізації з пріоритетного відновлення як у воєнний, так і повоєнний періоди. З метою реалізації ефективної промислової політики України ініціювати розгляд та прийняття Верховною Радою України Закону України “Про державну промислову політику”, проект якого розроблено у 2021 році, але з урахуванням сучасних реалій, змін та наслідків військових дій.

Голові Верховної Ради України - співголові Національної ради з відновлення України

Ініціювати питання щодо проведення засідання Національної ради з відновлення з

питання пріоритетів відновлення та доопрацювання Плану відновлення України від наслідків війни на основі конкретизації програмних проектних завдань, а також організації подальшої роботи Національної ради на засадах, визначених в Указі Президента України від 21 квітня 2022 року №266/2022.

Кабінету Міністрів України

З метою недопущення зриву забезпечення проектною документацією об'єктів зруйнованих/пошкоджених активів критичної інфраструктури у стратегічних галузях промисловості та забезпечення початку відновлюваних робіт здійснити інвентаризацію зруйнованих/пошкоджених активів у стратегічних галузях промисловості та затвердити перелік об'єктів пріоритетного проектування, що потребують невідкладного відновлення, передбачивши обґрунтований рівень імпортозаміщення, локалізації виробництва.

Передбачити під час доопрацювання Плану розроблення переліку для подальшого затвердження довгострокових комплексних державних програм з розвитку виробництв, які мають значний потенціал технічної модернізації або є базовими для розвитку інших перспективних виробництв як основи управління процесами відбудови та економіки.

Спільно з галузевими асоціаціями здійснити аудит та сформувані базу виробників будівельних матеріалів по регіонах з оцінкою їхнього поточного економічного стану, наявності матеріальних та трудових ресурсів, здатності наростити виробничі потужності у короткий час для здійснення невідкладних поставок продукції, налаштування на енергозберігаючі промислові цикли, потреби у енергоносіях тощо.

Кабінету Міністрів України, Національній академії наук України

В рамках доопрацювання Плану відновлення передбачити розроблення Стратегії розселення населення України після війни з урахуванням структурних змін в економіці та у просторовому розвитку територій територіальних громад, прикордонних регіонів тощо.

Загалом свої матеріали і рекомендації до резолюції надали: Міністерство економіки, Національний банк України, Національний інститут стратегічних досліджень, Департамент промисловості та розвитку підприємництва Виконавчого органу Київської міської ради (КМДА), Українська спілка промисловців і підприємців, Федерація профспілок України, Аграрний Союз України, ДУ "Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України", Інститут економіки промисловості Національної академії наук України, ДУ "Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України", ДП "Черкаський НДІТЕХІМ", Всеукраїнська асоціація виробників автоклавного газобетону, ТОВ "Орган сертифікації персоналу Української асоціації якості", ПАТ "Крюківський вагонобудівний завод" та інші. Узагальнені та деталізовані рекомендації до резолюції слухань наведено в додатку 1.

Україна мусить стати новою територією зацікавленості не лише з точки зору емпатії, етики і емоцій, а з точки зору економічних свобод, з точки зору можливостей і перспектив, з точки зору того, що сюди цікаво приходити і вкладати інвестиції й гроші не тому, що тут була війна, а тому що в цьому є перевага. І відновлення України має стати не проектом благодійності і благочинності, а повноцінним партнерством.

Для консолідації зусиль з післявоєнного економічного (і не лише) відновлення України необхідно створити платформу на базі Комітету ВРУ з економічного розвитку для розробки, обговорень та координації алгоритму практичних дій щодо відновлення України у післявоєнний період; проведення комітетських слухань за даною тематикою на постійній основі з певною регулярністю за участі експертного середовища. Надалі рекомендується провести парламентські слухання з метою координації органів державної і місцевої влади, бізнесу, громадських і міжнародних організацій тощо.